

ingediend op **1262** (2021-2022) – Nr. 2
13 januari 2023 (2022-2023)

Verslag

namens de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie
uitgebracht door Philippe Muyters

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Peter Van Rompuy, Jo Brouns, Stijn De Roo,
Koen Van den Heuvel en Robrecht Bothuyne

over de doorrekening van verkiezingsprogramma's

Documenten in het dossier:

1262 (2021-2022) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

---

Samenstelling van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie:

Voorzitter: Steven Vandeput.

Vaste leden:

Arnout Coel, Maaike De Vreese, Andries Gryffroy, Philippe Muyters, Steven Vandeput;
Adeline Blancquaert, Anke Van dermeersch, Wim Verheyden;
Koen Van den Heuvel, Peter Van Rompuy;
Willem-Frederik Schiltz, Maurits Vande Reyde;
Celia Groothedde, Björn Rzoska;
Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Veerle Geerinckx, Sarah Smeyers, Jeroen Tiebout, Wilfried Vandaele, Paul Van Miert;
Filip Brusselmans, Yves Buysse, Johan Deckmyn;
Stijn De Roo, Sofie Mertens;
Marino Keulen, Gwendolyn Rutten;
Mieke Schauvliege, Jeremie Vaneeckhout;
Bruno Tobback.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1.	Toelichting door Peter Van Rompuy	4
2.	Bespreking	5
2.1.	Tussenkost van Maurits Vande Reyde	5
2.2.	Tussenkost van Arnout Coel.....	6
2.3.	Tussenkost van Anke Van dermeersch	6
2.4.	Tussenkost van Björn Rzoska	7
2.5.	Tussenkost van Ludwig Vandenhove	8
2.6.	Tussenkost van Philippe Muyters	8
2.7.	Repliek van Peter Van Rompuy	8
	Gebruikte afkortingen	10

Op 18 oktober 2022 besprak de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie de conceptnota voor nieuwe regelgeving van Peter Van Rompuy, Jo Brouns, Stijn De Roo, Koen Van den Heuvel en Robrecht Bothuyne over de doorrekening van verkiezingsprogramma's (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 1262/1).

1. Toelichting door Peter Van Rompuy

Volgens eerste indiener *Peter Van Rompuy* kunnen partijen die belang hechten aan correcte begrotingscijfers niet anders dan de conceptnota steunen die een aanzet geeft tot betere doorrekening van de verkiezingsprogramma's. Het doel van de conceptnota is om deelnemers aan de parlementsverkiezingen te dwingen om zo weinig mogelijk onhaalbare beloftes te doen en om zo dicht mogelijk bij de budgettaire realiteit te blijven.

Een dergelijke doorrekening bestaat nog maar in vier landen: België, Australië, Canada en Nederland. Het Federaal Planbureau kreeg met de wet van 22 mei 2014¹ de opdracht om op basis van een prioriteitenlijst de programma's na te rekenen. In 2019 gebeurde het voor het eerst dat volgens de definitie van de wet een berekening op korte en middellange termijn werd gemaakt van de gevolgen voor de overheidsfinanciën, de koopkracht, de werkgelegenheid, de sociale zekerheid, het milieu en de mobiliteit van de voorstellen in de verkiezingsprogramma's.

De spreker gaat in op het nut van de doorrekening van de verkiezingsprogramma's waarbij hij als eerste argument de transparantie voor de kiezer vermeldt: waar staan de partijen voor en zijn hun beloftes budgettair haalbaar? Worden er geen kosten doorgeschoven naar de volgende zittingsperiode of generatie? Het resultaat maakt volgens hem een eerlijke vergelijking mogelijk.

Het doel is ook om het vertrouwen in de politiek te herstellen, al erkent hij meteen dat de oefening niet zaligmakend is, want dat vertrouwen daalt ook in Nederland, waar de doorrekening al lang bestaat. Alle inspanningen tot verbetering, lonen echter. Wat voorligt, kan de geloofwaardigheid enkel ten goede komen, oordeelt hij.

In België legt iedere partij een zelfgekozen prioriteitenlijst voor aan het Federaal Planbureau, dat vervolgens veertig dagen tijd heeft voor de doorrekening, waarna de partijen weer dertig dagen krijgen voor hun reactie waarin ze wel of niet hun programma's bijsturen. Aan het einde worden de gegevens gepubliceerd op een website in de vorm van grafieken, wat telkens de nodige mediabelangstelling oplevert. Uiteraard worden de resultaten van de doorrekening ook gebruikt in de politieke debatten in de aanloop naar de verkiezingen.

De conceptnota wil de beperkingen van de huidige wetgeving aankaarten en oplossen. In de huidige prioriteitenlijst kan men kiezen voor drie tot vijf clusters met daarin tien concrete maatregelen. Het staat de partijen dus vrij om te kiezen welke punten ze wel en niet laten doorrekenen, wat vergelijking bemoeilijkt en cherry-picking mogelijk maakt volgens de mate waarin men zich budgettair sterk voelt voor een bepaald punt. De directeur van het Federaal Planbureau suggereerde om in plaats daarvan te werken met een bepaald begrotings- en/of klimaatdoel voor alle partijen, waarbij die wel kunnen stellen dat ze het niet nastreven, al moeten ze dat dan motiveren.

---

¹ Wet van 22 mei 2014 betreffende de doorrekening door het Federaal Planbureau van de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen bij de verkiezing voor de Kamer van volksvertegenwoordigers (*B.S.* 22 juli 2014) en de wet van 30 juli 2018 tot wijziging van de wet van 22 mei 2014 betreffende de doorrekening door het Federaal Planbureau van de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen bij de verkiezing voor de Kamer van volksvertegenwoordigers (*B.S.* 10 december 2018).

De oefening van 2019 bracht ook aan het licht dat er behoefte is aan bijkomende expertise en rekencapaciteit om dat op grotere schaal te kunnen doen en met betere vergelijkingspunten. Op dat punt herinnert hij aan het Vlaamse proefproject Rekening 2014 van de KU Leuven, de VRT, De Tijd en De Standaard, dat aantoonde dat er wel degelijk voldoende capaciteit is in de brede wetenschappelijke wereld. Wat voorligt, is volgens hem dan ook haalbaar.

Verder heeft toenmalig minister-president Geert Bourgeois in 2017 werk gemaakt van de versterking van de statistische capaciteit in Vlaanderen door de Vlaamse Statistische Autoriteit op te richten. Het enige wat nog nodig is om een stap vooruit te zetten in 2024 is politieke wil, besluit het lid. Daar moet men tijdig aan beginnen en de conceptnota komt dan ook geen dag te vroeg.

Men zou kunnen werken met een vast sjabloon dat elke politieke partij moet hanteren met het oog op maximale vergelijkbaarheid. Het zou ook goed zijn dat de oefening verplicht wordt, al is een sanctie vanzelfsprekend uitgesloten. Volgens de spreker is het temperen van het maken van onhaalbare beloftes goed voor het opkrikken van de geloofwaardigheid. De nodige expertise is in Vlaanderen aanwezig in de administratie, de kennisinstellingen en het middenveld, en dus niet alleen in het Federaal Planbureau, onderstreept hij. Zeker de Vlaamse Statistische Autoriteit kan daarin een rol spelen.

Tot slot overloopt hij de mogelijke principes met het oog op duidelijkere richtlijnen voor een dergelijke doorrekening:

- Als eerste principe vermeldt hij een budgettaire doelstelling naar analogie met die voor het klimaat, waarbij alle partijen moeten uitleggen hoe zij die wensen te behalen.
- Een tweede principe is om de thema's op voorhand en gelijk vast te leggen voor alle partijen.
- Als derde principe stelt hij voor dat de oefening uitgevoerd moet worden door een gegarandeerd onafhankelijke wetenschappelijke instelling, waarbij hij nogmaals het Federaal Planbureau en de Vlaamse Statistische Autoriteit vernoemt, al is ook een consortium met de nodige expertise mogelijk.
- De gebruikte rekenkundige modellen moeten openbaar worden gemaakt, waardoor ook daarover discussie mogelijk is.
- Tot slot wordt de doorrekening in Nederland niet beperkt tot de programma's maar gebeurt zij vervolgens ook voor het regeerakkoord, wat het lid ook interessant lijkt voor het Vlaams Parlement.

2. Bespreking

2.1. Tussenkost van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde en zijn Open Vld-fractie steunen de doelstelling van de conceptnota. Geloofwaardigheid vereist dat men beloftes doet die men kan waarmaken. Voorstellen moeten becijferd zijn en gebaseerd op feiten.

Er zijn echter praktische problemen, waarvan hij er twee aanhaalt in de aanloop naar een alternatief voorstel.

Het eerste probleem wordt gevormd door de organisatie, met daarin de aanwijzing van de uitvoerder, de kostprijs en de keuze van de beleidsthema's. Die laatste is nooit helemaal neutraal. Kan men politieke partijen verplichten om binnen een sjabloon te blijven van vooraf bepaalde thema's? En wat met de verhouding tussen de beleidsniveaus: komen er aparte Vlaamse en federale programma's? Al die praktische problemen moeten volgens hem eerst uitgeklaard worden.

Het tweede probleem is fundamenteeler: mag een politieke partij nog een maatschappijvisie naar voren schuiven die niet onmiddellijk realiseerbaar is? Zijn eigen belangrijkste doelstelling is het wegwerken van de wachtlijsten voor mensen met een beperking, maar hij kon waarschijnlijk niet zeggen in zijn vorige verkiezingsprogramma dat dat haalbaar zou zijn binnen één zittingsperiode. Had hij dat dan als kandidaat niet mogen zeggen aan de kiezers? Volgens hem moet een politicus die iets in beweging wil brengen, soms dingen durven zeggen die verder gaan dan wat onmiddellijk, op korte of op middellange termijn haalbaar en berekenbaar is.

Essentieel is dat de parlementsleden de juiste informatie krijgen over berekeningen van grote onderdelen van de beleidsvoering. Zo vroeg hij zelf aan het VAPH en het Rekenhof een berekening van de exacte kostprijs van de wegwerking van de genoemde wachtlijsten, maar hij kreeg als antwoord dat zoiets afhangt van veel factoren en moeilijk in kaart te brengen is op dit moment. Hoewel de beschikbaarheid over die cijfers voor het einde van de zittingsperiode zeer nuttig zou zijn, is er geen geijkte procedure om dergelijke vragen voor te leggen. Toch is dat voor hem essentiëler en noodzakelijker voor de vorming van gedegen verkiezingsprogramma's.

2.2. Tussenkost van Arnout Coel

De N-VA-fractie van *Arnout Coel* is principieel voorstander van een debat over de doorrekening van de verkiezingsprogramma's omdat het bij de publieke opinie het besef over de al dan niet betaalbaarheid van de voorstellen kan aanwakkeren.

Ook hij heeft bedenkingen bij de concrete aanpak, waarbij hij als eerste de problematiek van cherrypicking uit de eerdere – nochtans verdienstelijke – pogingen noemt, terwijl het totale budgettaire beeld en de keuzes die daarvoor moeten gemaakt worden, nu net de essentie vormen van politiek.

Gezamenlijk dezelfde thema's bepalen voor iedereen gaat dan weer in tegen de keuze van eigen prioriteiten van de verschillende partijen.

Hij is het ermee eens dat er aan de universiteiten, bij de overheid en in het maatschappelijke middenveld voldoende expertise aanwezig is en het lijkt hem dan ook niet verstandig om in structurele capaciteit bij een overheidsadministratie te voorzien voor een oefening die eens om de vijf jaar plaatsvindt. Een consortium ad hoc lijkt hem dan beter, en ook dat de partijen zelf mee een deel van de gemaakte kosten betalen.

Het voorstel om ook het regeerakkoord door te rekenen lijkt hem minder zinvol, omdat daar al een doorrekening in de vorm van een begrotingstabel bij zit en omdat instanties als het Rekenhof en de SERV daar al een analyse van maken.

Tot besluit verklaart hij nog dat het wel goed is dat de omgang daarmee ook op Vlaams niveau wordt besproken, omdat de Vlaamse verkiezingen niet met de federale hoeven samen te vallen.

2.3. Tussenkost van Anke Van dermeersch

Ook *Anke Van dermeersch* vindt de doorrekening van verkiezingsprogramma's in theorie een goed idee maar heeft bedenkingen bij de praktijk. Het is volgens haar niet toevallig dat die slechts in vier landen plaatsvindt. In Nederland is de deelname vrijwillig, blijken de cijfers niet accuraat te zijn en is de onzekerheidsmarge groot. Dat de PVV niet deelneemt aan de doorrekening van de verkiezingsprogramma's, noemt zij terecht. Veel is immers afhankelijk van het rekenmodel. Resultaten moeten controleerbaar zijn en dat is heel moeilijk.

In België werd in 2019 niet zozeer door het Federaal Planbureau gecommuniceerd over de uitkomst als wel door de media, die ook elk hun voorkeuren en visies hebben en daardoor actor worden in het verkiezingsdebat. Ook de communicatie over de resultaten is dus niet objectief, zoals men volgens haar dagelijks kan merken in het nieuws van de staatsomroep. De website van het Federaal Planbureau zelf wordt nauwelijks bezocht, tenzij door professionelen.

Natuurlijk hebben de partijen toen hun minder aangename verantwoordelijkheden niet naar voren gebracht in hun prioriteitenlijst. Door daarmee te werken was er ook geen oog voor de sanering van de openbare financiën. Zelfs de directeur van het Federaal Planbureau verklaarde dat een verbetering van de spelregels wenselijk is. Volgens Anke Van dermeersch kan dat het best door het Bureau van het Vlaams Parlement gebeuren.

De Vlaamse Statistische Autoriteit beschikt over te weinig capaciteit en middelen. Volgens de spreekster zou een en ander ongeveer 500.000 euro kosten. Ze werpt de vraag op of dat dan uit het budget van het Vlaams Parlement moet komen.

Samenwerking met andere actoren acht ze mogelijk, maar ze ziet de vakbonden nog niet het verkiezingsprogramma van het Vlaams Belang doorrekenen. Bijna alle steunpunten en middenveldinstellingen hebben een politieke signatuur en hebben belang bij het verkrijgen van Vlaamse middelen voor uitgavenstromen en nieuwe projecten. Zij kunnen dan ook moeilijk de toets van de objectiviteit doorstaan. De SERV kan wel een goed idee zijn, want die heeft expertise, ervaring, terreinkennis en een evenwichtige samenstelling.

De Nederlandse doorrekening is beperkt tot juridische haalbaarheid en uitvoerbaarheid, wat het lid discutabel vindt. Het Vlaams Belang zou immers zijn programmapunt van de Vlaamse onafhankelijkheid moeten voorleggen aan een federale instelling, het Federaal Planbureau, die het niet zou laten voortbestaan. Zij erkent dat de uitvoerbaarheid complex is, maar haar partij is voluntaristisch en heeft bruisende ideeën die zich niet laten vatten in een Excelsheet of een rekenmodel. Datzelfde geldt ook voor veel punten van andere partijen. In elk geval is het moeilijk om disruptieve stellingen door te rekenen.

Maar ook binnen de klassieke benadering zijn duidelijke richtlijnen nodig met het oog op een politiek draagvlak. Bij de vorige doorrekening van 2019 liet alvast de transparantie te wensen over. Het was moeilijk voor partijen om de berekeningen te verifiëren. Als oppositiepartij heeft het Vlaams Belang ook geen banden met administratie, vakbonden, ziekenfondsen of kenniscentra. De partijen beginnen niet met gelijke middelen aan de oefening, concludeert ze.

Het lid vat samen dat ze het eens is met de indieners om de richtlijnen door het Bureau van het Vlaams Parlement te laten opstellen en dat de voorgestelde afbakening van de thema's niet evident is. Bij dat laatste onderstreept ze dat de oekazes van de EU over de klimaatdoelstellingen geen a priori's zijn waaraan alle partijen zich hoeven te conformeren. Een dergelijke technocratie is volgens haar incompatibel met de volkssoevereiniteit. Doorrekening vereist een draagvlak bij alle partijen. De vele praktische bezwaren doen haar besluiten dat de Nederlandse vrijblijvendheid een goede zaak is. Tot slot denkt ze dat een doorrekening van het regeerakkoord weinig toevoegt aan de analyses die al gebeuren.

2.4. Tussenkomst van Björn Rzoska

De Groenfractie van *Björn Rzoska* is altijd voorstander geweest van een dergelijke doorrekening. Wat voorligt, is dan ook de moeite waard om dieper te bekijken. Hij suggereert dat de berekeningen die zijn gemaakt bij de VBH inspirerend kunnen zijn.

Verder erkent hij wel dat de voorbije oefeningen niet altijd even makkelijk waren en dat sommige punten van kritiek terecht zijn, maar over de methodologie kan men altijd discussie voeren. Van belang is echter dat de partijen samen stappen zetten om ook aan kiezers te laten zien wat de impact is van de voorstellen. Een en ander doortrekken naar het regeerakkoord zou handig zijn als de uitvoering gebeurt door een consortium, maar anderzijds is hij ook niet ongevoelig voor de bestaande checks-and-balances, waarbij hij de rol van met name het Rekenhof en de SERV vermeldt.

2.5. Tussenkost van Ludwig Vandenhove

Ludwig Vandenhove deelt mee dat ook de Vooruitfractie voorstander is van transparantie in verkiezingsprogramma's, maar waarschuwt dat men daar niet licht overheen mag gaan. De uitdaging bestaat erin om tot een werkbaar kader te komen met zo weinig mogelijk resterende vragen en onduidelijkheden. Hij is het ermee eens dat alle middelen moeten worden ingezet om het vertrouwen van de burger in de politiek te herstellen, maar hij is er niet zo zeker van dat het met een dergelijke doorrekening zal gebeuren. Mensen liggen minder wakker van tekorten dan van wat erin zit voor henzelf of hun groep. Men mag hopen dat wat voorligt bijdraagt aan dat vertrouwen, maar het lid pleit voor realisme.

Misschien moet bij de uitwerking het kader beperkt worden zodat ook het aantal zaken waarover men het oneens is, verkleint. Wat het personeel betreft, heeft de vorige oefening door het Federaal Planbureau alvast geleerd hoe arbeidsintensief die was. Er moet dan ook goed over nagedacht worden. De keuze zal bovendien de kwaliteit van de bevindingen bepalen. Onvermijdelijk zullen er raakvlakken opduiken met de partijfinanciering, merkt hij op, en met de mogelijkheid om die daarvoor in te zetten. Een duidelijk kader is dan ook wenselijk.

Afstappen van cherrypicking acht hij een goede suggestie, maar een consensus bereiken over wat dan wel bestudeerd zal worden, zal geen gemakkelijke oefening zijn. Alle partijen zullen hun eigen ideologische prioriteiten blijven leggen. Ook in dat licht is een enger kader aangewezen. Zijn fractie is bereid om daarover te praten.

2.6. Tussenkost van Philippe Muylers

Philippe Muylers wijst als econometrist op de premisses waar modellen van uitgaan. De berekeningen kunnen vervolgens exact zijn, maar de uitgangspunten blijven keuzes. De resultaten vormen de aanleiding tot een breder debat, niet tot het wetenschappelijk zekere eindpunt ervan. Afgezien daarvan bevestigt hij de bereidheid van zijn fractie om mee te werken aan de uitwerking van een dergelijk model met het oog op de objectivering van het debat.

2.7. Repliek van Peter Van Rompuy

Peter Van Rompuy vat samen dat vier fracties mee willen stappen in dit voorstel: cd&v, Open Vld, de N-VA en Groen. De andere fracties hebben weinig zin in de doorrekening.

Een aantal punten van kritiek acht hij terecht en neemt hij ter harte, zoals de beperkte meerwaarde van een doorrekening van het regeerakkoord. De focus van een eventueel voorstel van resolutie zal liggen op die van de verkiezingsprogramma's, verzekert hij.

Tot slot wijst hij er collega Vande Reyde op dat men niet tegelijk alle middelen kan inzetten voor het wegwerken van alle wachtlijsten en voor de volledige afschaffing van de erfbelasting. Het is het een of het ander. Beide los van elkaar de wereld insturen, noemt hij niet eerlijk. Het is net een dergelijk ondergraven van de geloofwaardigheid waar de voorliggende conceptnota iets wil aan doen.

Steven VANDEPUT,
voorzitter

Philippe MUYTERS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
PVV	Partij voor de Vrijheid (Nederland)
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VBH	Vlaamse Brede Heroverweging
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie